

บทที่

2

ความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558
The Challenges of Thai Higher Education toward
ASEAN Community in the Year 2015

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์
Siriporn Pongsrirojana

ความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558The Challenges of Thai Higher Education toward
ASEAN Community in the Year 2015ศิริพร พงศ์ศรีโรจนี¹

Siriporn Pongsrirojana

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้คนไทย รัฐบาลไทย และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยทุกสถาบันเกิดความตระหนักในความเป็นประชาคมอาเซียน และความเป็นภูมิภาค ทั้งนี้เพราะอาเซียนหรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกอยู่ด้วยนั้น ได้กำหนดให้วันที่ 31 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558 นี้ เป็นวันที่อาเซียนจะเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ ซึ่งหมายถึงประเทศไทยโดยเฉพาะรัฐบาลไทยและผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของไทยต้องมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นอาเซียน และประชาคมอาเซียน และมีความพร้อมรับและทันกับความเปลี่ยนแปลงโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือและกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความพร้อมในทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ประเทศไทยใน “ความร่วมมือพร้อมแข่งขัน” กับประเทศอาเซียนอื่น และประเทศอื่นทั่วโลก

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งผู้นำอาเซียนได้มีข้อตกลงกำหนดให้ประชาคมอาเซียน เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี

ด้านโอกาสและอุปสรรคของการอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น โอกาสของการอุดมศึกษาไทยมีมาก เริ่มตั้งแต่การที่กฎบัตรอาเซียนได้กำหนดให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุการเป็นประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ขณะเดียวกัน ด้านความท้าทาย เพื่อให้ประเทศไทยโดยเฉพาะรัฐบาลไทยบรรลุการเป็นประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปันนั้น ประเทศไทยต้องเป็นผู้จัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ประเทศไทยใน “ความร่วมมือพร้อมแข่งขัน” ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเรื่อง “ทักษะในศตวรรษที่ 21” ทักษะการดำรงชีวิตและการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน ความรู้และทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่สร้างรายได้ การรู้จักดำรงชีวิตอย่างพอเพียง การรู้จักใช้เทคโนโลยีในชีวิตและการทำงาน การรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีพหุภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม การรู้จักกระบวนการคิดและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต และความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ : ความท้าทาย, อุดมศึกษาไทย, ประชาคมอาเซียน

Abstract

The objectives of this article are to encourage ASEAN awareness and to promote deeper regional awareness for Thai people, Thai government and executive administrators in higher education institutes in Thailand, since ASEAN Community is coming into being within December 31, 2015. At that time Thailand and other Asian countries in Association of Southeast Asian Nations become members of ASEAN Community. This means that Thailand, in another word, Thai government and higher education executives must have knowledge about “ASEAN” and “ASEAN Community” and get ready for using education as the tools to develop human resources through closer educational cooperation and life-long learning. And the important reason for strengthening in human resource development is to get ready for “Competitiveness through Strategic Co-operation”.

The three areas of ASEAN Community which will be discussed in this paper are: ASEAN Political-Security Community: APSC, ASEAN Economic Community: AEC and ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC.

In terms of opportunities and challenges, higher education in Thailand concerns both opportunities and challenges. As for opportunities, which are stated in ASEAN Charter: that “strengthening co-operation in education to achieve an ASEAN caring and sharing community” In terms of challenges, in order to strengthen cooperation on education to achieve an ASEAN caring and sharing community, Thailand must invest in people to get ready for “competitiveness through strategic co-operation”. Besides, Thailand should promote the 21st century skills and knowledge, these are –learning and innovation skills, together with ASEAN Community knowledge, ASEAN language skills, knowledge and understanding about career, sufficiency economy, and multi-culture, thinking and learning skills, including the knowledge about democracy.

Keywords : Challenges, Higher Education in Thailand, ASEAN Community

บทนำ

“ประชาคมอาเซียน” ได้ถูกกำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2558 นี้ จะทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศสมาชิกอาเซียน ก็จะเป็นประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียนด้วยนั้น มีประเด็นคำถามว่าประเทศไทย รัฐบาลไทย คนไทย สถาบันอุดมศึกษาไทย บุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาและนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนเพียงใด ทราบถึงผลกระทบต่อการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยอย่างไร ศักยภาพของการอุดมศึกษามีความพร้อมและสนับสนุนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงใด และสถาบันอุดมศึกษาไทยมีความตระหนักในความเป็นประชาคมอาเซียนแค่ไหนและได้เตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ประการใดบ้าง

ประเด็นคำถามข้างต้น ผู้อ่านสามารถหาความกระจ่างได้จากบทความนี้ทั้งสิ้น เพราะในเนื้อหา ผู้เขียนได้เรียบเรียงพัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนไว้เป็นลำดับ กล่าวถึงผลกระทบต่อประเทศไทย คนไทย และการศึกษาไทย โดยให้ความสำคัญเฉพาะเจาะจงไปที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้ง ๆ ที่ผลกระทบเกิดกับทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมก็ตาม แต่การจัดการด้านการอุดมศึกษาจะได้รับผลกระทบโดยตรง เพราะว่าการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน จะเปิดเสรีการค้าบริการทางการศึกษา อันจะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปโดยสะดวกขึ้น ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา และวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับ “ประชาคมอาเซียน” ซึ่งถูกกำหนดให้เกิดขึ้นในวันที่ 31 ธันวาคมตั้งที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น จำเป็นต้องถูกนำมาขยายความเพื่อความชัดเจน ณ ที่นี้ด้วยนั้น เพราะยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนระหว่าง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) กับ ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ทั้ง ๆ ที่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็นเพียง 1 ใน 3 เสาหลักดังกล่าว

ขณะเดียวกันด้านการศึกษา แม้ว่าการศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งในเสาหลักด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน แต่ในความเป็นจริงแล้ว การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทั้ง 3 เสาหลัก การขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทักษะและขีดความสามารถ ขาดจิตสำนึก ขาดความตระหนัก ขาดความพร้อม ขาดการยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอื่น ๆ สามารถจัดการได้ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ซึ่งกระทำด้วยวิธีการดังต่อไปนี้คือ การสร้างสังคมฐานความรู้ สร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ การจัดการศึกษาข้ามชาติข้ามพรมแดน การจัดการให้บุคลากรไทยมีสมรรถนะสากล การส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเรื่อง “ทักษะในศตวรรษที่ 21” การจัดการให้มีแนวคิดสำหรับเรียนรู้ยุคใหม่ไว้ปรับตัวเพื่อดำรงชีวิต ได้แก่ การต้องเรียนเพื่อรู้ เรียนเพื่อปฏิบัติ เรียนเพื่อดำรงชีพสำหรับดำรงชีวิตและเรียนเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น จะเป็นความท้าทายที่ประเทศไทย คนไทย สถาบันอุดมศึกษาไทย ได้จัดการให้ประเทศไทยพร้อมใน “ความร่วมมือพร้อมแข่งขัน” ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

การกำหนดให้อาเซียนเป็นประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2558 ซึ่งหมายถึงปลายปีนี้ จึงเป็นความท้าทายของการศึกษาไทย โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยที่จะต้องร่วมมือกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Economic-based Society) เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนานวัตกรรม และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การพัฒนา “บุคลากร” การเปลี่ยนกรอบความคิดให้ข้ามแดนการหล่อหลอมอนาคตของอาเซียน การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นทั้งประชาชนของประเทศและประชาชนของอาเซียน ส่งเสริมการเตรียมทักษะการปรับทัศนคติและเพิ่มสมรรถนะการเตรียมพร้อมด้านทักษะภาษา ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน การเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง การเปิดโลกทัศน์ ฯลฯ ล้วนต้องอาศัย “การศึกษา”

การศึกษาจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาคนเพื่อเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงานของเสาหลักทั้ง 3 เสา ดังนั้น ทิศทางการศึกษาจึงต้องเน้นการเตรียมความพร้อมอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เยาวชนและบุคลากรทางการศึกษาสามารถก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมั่นใจและพร้อมแข่งขันในระดับนานาชาติ ด้วยการใช้นโยบายและกิจกรรมที่มีอยู่อย่างหลากหลายในการสร้างความตระหนักรู้แก่เยาวชนและประชาชน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพด้านทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียน การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน สื่อ และหลักสูตรอาเซียน การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ และภาษาอาเซียน การจัดกิจกรรมสนับสนุนการศึกษา และการจัดทำสื่อเผยแพร่ รวมทั้งการกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในอาเซียน และบัณฑิตไทยในยุคประชาคมอาเซียนแล้วพัฒนาให้เป็นจริงให้ได้

ผู้เขียน เห็นความสำคัญ เห็นความจำเป็นและเห็นประโยชน์ที่ผู้อ่านจะพึงได้รับจากบทความนี้ จึงขอถือโอกาสมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล เพื่อย้ำเตือนถึงความท้าทายที่คนไทย และบัณฑิตไทยต้องร่วมกันตระหนักและต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในวันที่ 31 ธันวาคม 2558 พร้อม ๆ กับประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศอื่น ๆ

ในการเขียนครั้งนี้ ผู้เขียนขอกล่าวเป็น 3 หัวข้อ ตามลำดับดังนี้

หัวข้อที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาของอาเซียนและแนวคิด แผนปฏิบัติการและ
ปฏิญญาของประชาคมอาเซียน เพื่อทราบความเป็นมาของ
ประชาคมอาเซียน

หัวข้อที่ 2 กล่าวถึงประชาคมอาเซียนเพื่อเป็นการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ
ประชาคมอาเซียน ความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 3
เสาหลักของประชาคมอาเซียน

หัวข้อที่ 3 กล่าวถึงความท้าทายของคนไทย และการอุดมศึกษาไทย ในการ
สร้างความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558

1. ความเป็นมาของอาเซียนและแนวคิด แผนปฏิบัติการ และปฏิญญา ของประชาคมอาเซียน

อาเซียน หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 ตามปฏิญญาอาเซียนหรือปฏิญญากรุงเทพฯ ในยุคแห่งการเผชิญหน้าทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างฝ่ายเสรีนิยมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยผู้มีบทบาทสำคัญในสมัยนั้น คือ พันเอก ดร.ถนัด คอมันตร์ วัตถุประสงค์ของการรวมตัวกันเพื่อส่งเสริมเสถียรภาพในภูมิภาค เร่งรัดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในภูมิภาค โดยอาศัยความร่วมมือกัน และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน รวมทั้งหาแนวทางร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกันมากขึ้น โดยเป็นการลงนามในปฏิญญาของ ประเทศสมาชิกที่มีที่ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศคือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และไทย

พัฒนาการของอาเซียนสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรืออาเซียนซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีของ 5 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์และราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510

ต่อมาบรูไน ดารุสซาลาม ได้เข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 6 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2527 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอันดับที่ 7 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสหภาพพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกประเทศที่ 8 และ 9 ตามลำดับ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 และราชอาณาจักรกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2542 รวมสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 10 ประเทศ

ประเทศสมาชิก	วันที่เข้าเป็นสมาชิก
1. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967)
2. มาเลเซีย	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967)
3. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967)
4. สาธารณรัฐสิงคโปร์	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 (ค.ศ.1967)
5. ราชอาณาจักรไทย	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2510 (ค.ศ.1968)
6. บรูไน ดารุสซาลาม	วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2527 (ค.ศ.1984)
7. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม	วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ.2538 (ค.ศ.1995)
8. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 (ค.ศ.1997)
9. สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า	วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 (ค.ศ.1997)
10. ราชอาณาจักรกัมพูชา	วันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2542 (ค.ศ.1999)

เพื่อให้ความร่วมมือของอาเซียนก้าวไปสู่ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนร่วมกัน ในโอกาสครบรอบ 30 ปี การก่อตั้งอาเซียน เมื่อปี พ.ศ.2540 (ค.ศ. 1997) ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมประกาศ “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020. (ASEAN Vision 2020) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 14-16 ธันวาคม พ.ศ.2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7-8 เดือนตุลาคม พ.ศ.2546 ณ นครบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ประกาศแถลงการณ์บาหลีฉบับที่

2 (Bali Concord II) แสดงเจตนารมณ์ที่จะยกระดับการรวมกลุ่มภายในภูมิภาค เป็นประชาคมอาเซียนภายใน พ.ศ.2563 (ค.ศ.2020) โดยภายใต้ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)		
ประชาคมการเมืองและความ มั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – Security Community: APSC)	ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)	ประชาคมสังคมและ วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 11 เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2548 (ค.ศ. 2005) ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบร่วมกันให้เร่งรัด การจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ให้เร็วกว่าเดิมอีก 5 ปี คือ จาก ปี พ.ศ.2563 (ค.ศ.2020) เป็นปี พ.ศ.2558 (ค.ศ.2015) และแถลงการณ์บาหลี ฉบับที่ 2 โดยลงนามในปฏิญญาเซบู เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี ค.ศ. 2015

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ชะอำ-หัวหิน เมื่อวันที่ 1 เดือน มีนาคม พ.ศ.2552 ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียน และแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน พร้อมทั้งได้ประกาศปฏิญญาชะอำ หัวหินว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคม อาเซียน พ.ศ.2552 – 2558 ที่ประกอบด้วยสามเสาหลัก

แผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC Blueprint) เน้นกระบวนการเสริมสร้างอาเซียนให้เป็น 1) ประชาคมที่มีกฎเกณฑ์ ค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน 2) ภูมิภาคที่เป็นปึกแผ่น สงบสุขและรับผิดชอบร่วมกัน ในการรักษาความมั่นคงรอบด้าน และ 3) การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลก ภายนอก มีความพึ่งพาซึ่งกันและกันและมีการบูรณาการร่วมกันมากขึ้น

แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) เน้น การบูรณาการด้านเศรษฐกิจ 4 ด้าน คือ 1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมที่มี

การเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุนและแรงงานฝีมืออย่างเสรี 2) การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาคด้วยการพัฒนากลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกเพื่อความแข็งแกร่งและแข่งขันได้กับภูมิภาคอื่น

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC Blueprint) เน้นให้ประชาชนอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับโอกาสและเข้าถึงการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม ประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้านคือ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคมด้วยการลดความยากจน ส่งเสริมการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และ 3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม 4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 5) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และ 6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา

2. ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC)

ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community : APSC)
2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC)

1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community : APSC)

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การส่งเสริมรักษาสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเพื่อเป็นพื้นฐานความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่จะประโยชน์กับประชาชน

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนต้องการให้ประเทศสมาชิกมีการพัฒนาค่านิยม และบรรทัดฐานร่วมกันบนหลักการสำคัญที่ยึดมั่นควบคู่กันไปคือ การไม่แทรกแซงกิจการภายในและการส่งเสริมค่านิยมของประชาคม เช่น การเคารพ

หลักการสิทธิมนุษยชน ความโปร่งใส การมีประชาธิปไตย ธรรมภิบาล และหลักการ
นิติธรรมในอาเซียน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง ประชาคมการเมือง
และความมั่นคงอาเซียนยังต้องการให้ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ สงบสุข และ
แข็งแกร่ง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่
ครอบคลุมมิติต่าง ๆ เพื่อประโยชน์และความผาสุกของประชาชน โดยเฉพาะการ
รับมือกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ
โรคระบาด การก่อการร้าย ปัญหาโจรสลัด อาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์
ยาเสพติด อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และการฟอกเงิน ฯลฯ

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้อาเซียนเป็น
สังคมที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีเสถียรภาพ สันติภาพ และความปลอดภัย
ในชีวิตและทรัพย์สิน

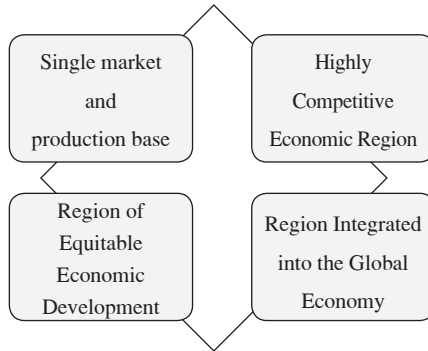
2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีจุดเริ่มต้นจากการลงนามร่วมกันของผู้นำอาเซียน
ในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ 2 เมื่อครั้งประชุมสุดยอดอาเซียน
ครั้งที่ 9 ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2546 (ค.ศ.2003) ณ ประเทศอินโดนีเซีย

เป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การรวมตัว เป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ภายในปี พ.ศ.2558 นั้น
กลุ่มประเทศอาเซียนได้ตั้งเป้าหมายไว้เพื่อให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มั่นคง มั่งคั่ง
มีขีดความสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้โดยสร้างความร่วมมือที่ครอบคลุมถึง
การพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ ความตกลงด้านคุณสมบัติ
วิชาชีพ การหารือนโยบายทางการเงินและเศรษฐกิจมหภาคกันอย่างใกล้ชิด มาตรการ
ทางการเงินด้านการค้า ความเชื่อมโยงด้านการสื่อสารและโครงสร้างพื้นฐาน การ
พัฒนาการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และการส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนใน
การก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นต้น

และในการดำเนินการสู่เป้าหมายดังกล่าว อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้ง
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ซึ่งถือเป็นข้อผูกพันทางกฎหมายที่
ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตาม มีองค์ประกอบสำคัญ 4 เรื่อง ได้แก่

แผนภาพ: เป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน (Single Market and Single Production Base) ประกอบด้วย 5 ส่วนประกอบสำคัญ คือ มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมือได้โดยเสรี ในการเคลื่อนย้ายสินค้าได้ โดยเสรีนั้น อาเซียนได้ลงนามความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าของอาเซียน โดยครอบคลุมเรื่อง ข้อตกลงเรื่องภาษี กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า การลด/เลิก มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี มาตรฐานสินค้าและการจัดตั้งคลังข้อมูลอาเซียน เป็นต้น

ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ อาเซียนได้มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกัน ด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพหลักที่จะมีการเคลื่อนย้ายในอาเซียนจำนวน 7 วิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ช่างสำรวจ และนักบัญชี และในอนาคตอันใกล้จะมีการยอมรับร่วมกันในคุณสมบัติใน 32 ตำแหน่ง งานด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม ซึ่งข้อตกลงยอมรับว่าร่วมกันกำหนดให้ประเทศสมาชิกพิจารณาสมรรถนะของบุคลากรในตำแหน่งต่าง ๆ โดยใช้คุณสมบัติ การศึกษา การฝึกอบรม และ/หรือประสบการณ์ในการทำงาน เป็นเกณฑ์พื้นฐานในการรับรองมาตรฐานของวิชาชีพพร้อมกัน

2) การสร้างอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (Highly Competitive Economic Region) ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคของอาเซียนมีทางเลือกในการบริโภคสินค้าและบริการมากขึ้น

3) การสร้างอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable Economic Development)

4) การเชื่อมโยงอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์ (Fully Integrated into Global Economic) เพื่อให้อาเซียนมีความเข้มแข็งมากขึ้นในการเป็นห่วงโซ่อุปทานของโลก และทำให้อาเซียนดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศอาเซียนจึงจำเป็นต้องมองออกไปนอกกลุ่มที่มากกว่า AEC

3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีแนวคิดหลักในด้านการทำนุบำรุงมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของอาเซียนโดยมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มี ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ได้กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

1) การสร้างสังคมที่มีความเอื้ออาทร และแบ่งปันกันโดยเน้นพัฒนาสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การจัดการศึกษาอย่างทั่วถึง การขจัดปัญหาความยากจน ปัญหาเด็ก สตรี ผู้สูงอายุและคนพิการ เป็นต้น

2) การจัดการผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐบาลในการติดตามตรวจสอบตลาดแรงงานและดัชนีด้านทรัพยากรมนุษย์ สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม การคุ้มครองทางสังคมและระบบการจัดการความเสี่ยงในสังคม เป็นต้น

3) การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน โดยการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งการพยายามขจัดปัญหาและการป้องกัน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

4) การส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน โดยสร้างจิตสำนึกความเป็นอาเซียนผ่านกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ศิลปะ การท่องเที่ยวและการกีฬา เป็นต้น

ผลประโยชน์ที่คนไทยและประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน คนไทยและประเทศไทย จะได้รับผลประโยชน์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

1) ด้านประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ดังนี้

- สนับสนุนให้ไทยมีความมั่นคงทางด้านการเมือง โดยไทยเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคที่มีสันติภาพและเสถียรภาพ และมีการแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ ด้วยสันติ
- สร้างความไว้วางใจกันในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก

- ร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ หรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาค

- สนับสนุนการมีทำที่ร่วมกันในเวทีระหว่างประเทศ และเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจากับประเทศและกลุ่มประเทศต่างๆ โดยเสียงของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศย่อมมีพลังมากกว่าเสียงของเพียงประเทศเดียว

2) ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้ :-

- AEC จะทำให้เกิดการเพิ่มพูนการค้าสินค้า เมื่อลดภาษีสินค้า ผู้บริโภคจะได้ประโยชน์จากการที่ราคาสินค้านำเข้าถูกลง เพิ่มกำลังซื้อของประชาชน

- AEC ทำให้เกิดตลาดขนาดใหญ่ขึ้นโดยรวม 10 ประเทศ มีประชากรกว่า 600 ล้านคน สินค้าไทยและธุรกิจไทยที่มีความชำนาญ เช่น ท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร สุขภาพ สินค้าเกษตร สินค้ารถยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ จะมีโอกาสมากขึ้น

- ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือในด้านการปรับระเบียบ กฎเกณฑ์และมาตรฐานต่างๆ ของอาเซียนที่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

- ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือหรือวิชาชีพมากขึ้น ในอนาคตไทยจะได้รับประโยชน์จากสาขาวิชาชีพที่อาเซียนได้ตกลงร่วมกันในสาขาวิชาชีพที่ไทยมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพ และจะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานมีฝีมือต่อไป

- AEC จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ประกอบการไทยปรับตัวและเตรียมความพร้อมกับสภาพการแข่งขันที่จะเพิ่มมากขึ้น โดยต้องเร่งปรับคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า ซึ่งผู้บริโภคจะได้รับประโยชน์โดยตรง

3) ด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้

- ผลักดันให้ไทยเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืน โดยประชาชนเป็นหัวใจของการสร้างประชาคมอาเซียน

• ได้รับประโยชน์จากความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น โดยเฉพาะ การแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคม เช่น โรคระบาดต่างๆ และยาเสพติด การ ส่งเสริมการคุ้มครองและสวัสดิการสังคม รวมถึงความร่วมมือเพื่อลดผลกระทบที่ เกิดจากสิ่งแวดล้อม เช่น ภัยพิบัติ เป็นต้น

ความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับอาเซียนและประชาคมอาเซียนไว้อย่าง ชัดเจนแล้ว ลำดับต่อไปผู้เขียนขอกล่าวถึงความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการ เข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยลำดับดังนี้

1. ประโยชน์ของความร่วมมือของอาเซียนด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. ความท้าทายของคนไทยและอุดมศึกษาไทยในการสร้างความพร้อมเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน

ประโยชน์ของความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ความร่วมมือของอาเซียนด้านการศึกษา ระดับอุดมศึกษา มีประโยชน์หลาย ประการ

• สนับสนุนให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษาของประเทศสมาชิก อาเซียน ทั้ง 10 ประเทศ 26 มหาวิทยาลัย ด้วยระบบการโอนหน่วยกิตในระดับ อุดมศึกษาของอาเซียน

• สร้างความร่วมมือด้านการศึกษา การส่งเสริมการจัดทำคู่มือ แนวทางในการ จัดทำหลักสูตรอาเซียน (ASEAN Curriculum Sourcebook) เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การจัดทำหลักสูตรอาเซียนของประเทศสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

• สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน และการให้ทุนการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้ มีโอกาสและได้รับประสบการณ์ในการศึกษา ดูงานในประเทศสมาชิกอาเซียน สามารถเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม และประเพณีของประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ฝึกฝน การใช้ทักษะด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้โดยผ่าน “เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน” (ASEAN University Network : AUN)

• ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดเรื่อง “ทักษะในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ซึ่งได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) และ

ทักษะการดำรงชีวิตและการทำงาน (Life Literacy Skills) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่พอ นักศึกษาต้องมีความรู้และทักษะในหลายๆ ด้าน พร้อมๆ กันไปด้วย

- สนับสนุนให้มีแนวความคิดสำหรับการเรียนรู้ยุคใหม่ไว้ปรับตัว เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารหรือยุคโลกาภิวัตน์ได้ว่า คนเราต้องเรียน เพื่อรู้ (Learning to Know) เรียนเพื่อปฏิบัติ (Learning to Do) เรียนเพื่อมีอาชีพสำหรับดำรงชีวิต (Learning to Be) และเรียนเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) เนื่องจากสังคมยุคใหม่เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม

- เพิ่มโอกาสให้กับนิสิต นักศึกษา อาจารย์ในการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ จากการทำมีประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ได้มีมติให้ปรับเปลี่ยนการเปิด-ปิด ภาคเรียน ให้สอดคล้องกับปฏิทินการศึกษาของอาเซียน และของสากล ตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 โดยกำหนดให้ภาคเรียนที่ 1 เปิดเรียนกลางเดือนสิงหาคม ภาคเรียนที่ 2 เปิดเรียน กลางเดือนมกราคม

- ส่งเสริมให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualification for Higher Education: TQF: HEd) ใน 5 ด้าน คือ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ และทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และได้นำสู่การปฏิบัติแล้ว

- ส่งเสริมให้กระทรวงศึกษาธิการผลักดันให้มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับผลกระทบจากประชาคมอาเซียน ได้แก่ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษ การส่งเสริมการถ่ายโอนหน่วยการเรียนรู้ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน การศึกษา กฏระเบียบและเงื่อนไขการลงทุนในสาขาการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ เป็นต้น

ความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการสร้างความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จากการวิจัยระหว่างสำนักงาน UNESCO กรุงเทพฯ และศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอ ว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO RIHED) เรื่อง “A Situational Analysis of Higher Education Reforms in South-East Asia Countries” เมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่าแม้ว่าอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความแตกต่าง และความหลากหลาย ซึ่งหล่อหลอมมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ความพยายาม ในการสร้างชาติที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของโลก แต่ประเทศ ส่วนใหญ่ในภูมิภาคก็เผชิญกับความท้าทายที่ไม่ต่างกัน ประการแรกคือ การเพิ่ม โอกาสในการเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของเยาวชนที่มีจำนวนและความ ต้องการเพิ่มขึ้นในการเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจะต้อง คำนึงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาควบคู่ไปด้วย ความท้าทายประการที่สอง ได้แก่ ความหลากหลายของประเภทและหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่ทวีจำนวน เพิ่มขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนกลุ่มต่างๆ การ ศึกษาแบบเปิดและการศึกษาทางไกลเป็นรูปแบบการศึกษาที่จะได้รับความนิยม มากขึ้น เพราะสามารถเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาแก่ประชาชนโดยเฉพาะ ผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้การศึกษาข้ามชาติ (transnational education) ก็มีแนวโน้มจะเติบโตเพิ่มขึ้น โดยประเทศมาเลเซียได้รับการกล่าวขานว่าเป็นประเทศที่มีประสบการณ์และการพัฒนาด้านการจัดการศึกษา ทางไกลมากที่สุดในภูมิภาค

ความท้าทายประการต่อมาคือ การพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษา ใน ช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและนักวิชาการระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ได้ทวีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยลำดับและจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต เนื่องจาก ประสบการณ์การศึกษาในสภาพแวดล้อมนานาชาติและทักษะในการติดต่อสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตในตลาดแรงงานในประเทศ และระหว่างประเทศ การเติบโตของการศึกษาข้ามชาติทั่วโลกและการจัดตั้งวิทยาเขต ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศได้แสดงให้เห็นแนวโน้มของความสัมพันธ์ทางการ ศึกษากับอุดมศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย เป็นต้น

การผลักดันให้มหาวิทยาลัยของรัฐออกนอกระบบราชการ เพื่อเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารกิจการของตนได้อย่างคล่องตัว ยืดหยุ่นและสามารถสนองตอบความต้องการของตลาดได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีอิสระในการแสวงหางบประมาณเพิ่มเติมผ่านการให้บริการการศึกษาในเชิงพาณิชย์ การปรับรูปแบบการบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐให้เป็นไปในรูปแบบการบริหารงานของภาคเอกชน (corporatization) และการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดการศึกษา

การเพิ่มอิสระในการบริหารจัดการแก่สถาบันอุดมศึกษาเพื่อแลกกับการเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ (accountability) ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของอาเซียน จำเป็นต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของอาเซียน ซึ่งผลกระทบต่ออุดมศึกษาไทย คือการเปิดเสรีการค้าด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา ทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคนนักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาสะดวกขึ้น เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา และวัฒนธรรมระหว่างกัน การจัดการศึกษาข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น แต่การศึกษาของคนไทยอยู่อันดับท้าย ๆ ของอาเซียน ภาษาอังกฤษของคนไทยมีปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต้องเร่งพัฒนา แรงงานไทยยังจำเป็นต้องได้รับการศึกษาและฝึกอบรม เพื่อยกระดับทักษะสู่แรงงานที่มีความรู้ (Knowledge Workers) จึงจะอยู่รอดได้ในประชาคมอาเซียน

การเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของเยาวชนไทย มีจำนวนและความต้องการที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาต้องคำนึงถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาควบคู่ไปด้วย

จากประเด็นความท้าทายของการอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตระหนักถึงผลกระทบของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนต่ออุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา ทั้งนี้การรวมตัวเป็นประชาคม

อาเซียนจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปโดยสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาจะส่งผลให้เกิด การเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาจึงจำเป็นต้อง ปรับตัวเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมี การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการ ศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย จึงได้ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย ต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยยึดกรอบการพัฒนาของอาเซียนโดยเฉพาะการเป็น ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 เป็นหลัก และได้วิเคราะห์บทบาทของการ อุดมศึกษากับเงื่อนไขการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ศักยภาพของการอุดมศึกษา ไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน ถึงแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงที่มีผลต่อการอุดมศึกษา ไทย ตลอดจนวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อประเมินศักยภาพ อุดมศึกษาไทย รวมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาจัดทำ ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

เพื่อให้การจัดทำยุทธศาสตร์ มีความครบถ้วน และมีความเป็นไปได้ในทาง ปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ประเมินศักยภาพอุดมศึกษาไทย ในมิติที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียน ด้วยการวิเคราะห์สภาพ แวดล้อม (SWOT Analysis) โดยดูจากจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และภัยคุกคาม / อุปสรรค (Threats) ซึ่งปรากฏผลวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<p>1. สถาบันอุดมศึกษาไทยเป็นสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือ/สมาคม รวมถึงเครือข่ายสารสนเทศในระดับนานาชาติหลายแห่ง เช่น AUN, ASAIHL, ASEN-UNINET, AUAP, UMAP, Internet II เป็นต้น</p>	<p>1. การเรียนการสอนภาษาอังกฤษของไทยตั้งแต่ระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสากล และระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่มีระดับความเข้มข้นของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษน้อยเกินไป</p>
<p>2. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรนานาชาติจำนวน 844 หลักสูตร ที่พร้อมรองรับนักศึกษาต่างชาติและความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ</p>	<p>2. สถาบันอุดมศึกษา บุคลากร และนักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้การเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยยังมีอยู่ในวงจำกัด</p>
<p>3. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ</p>	<p>3. สถาบันอุดมศึกษาไทยไม่สามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบสนองความต้องการของภาคการผลิตและบริการ</p>
<p>4. สถาบันอุดมศึกษาไทยหลายแห่งเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศด้านการเรียนการสอนและการแข่งขันในระดับนานาชาติ</p>	<p>4. สถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสนใจในเรื่องการเปิดเสรีการค้าบริการ ทำให้ขาดการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา</p>
<p>5. สถาบันอุดมศึกษาไทยมีความเข้มแข็งทางวิชาการในสาขาที่เป็น niche ของประเทศ ได้แก่ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เวชศาสตร์เขตร้อน เกษตรเขตร้อน การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น</p>	<p>5. สถาบันอุดมศึกษาไทยยังใช้ประโยชน์น้อยจากหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาในระดับภูมิภาคที่มีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย และขาดความสนใจที่จะเคลื่อนย้ายภายในอาเซียน</p>

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) (ต่อ)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
6. สถาบันอุดมศึกษามีศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการ/ศูนย์วิจัยต่างๆ ที่มีศักยภาพในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการและการวิจัยกับต่างประเทศ ซึ่งช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ	6. สถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังเน้นการเรียนการสอนมากกว่าการวิจัยและพัฒนา
7. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีเกณฑ์มาตรฐานการอุดมศึกษาเพื่อกำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพ	7. สัดส่วนของอาจารย์ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกต่ำกว่าแผนที่กำหนดไว้และสัดส่วนตำแหน่งทางวิชาการต่ำ
8. สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในแนวพื้นที่เศรษฐกิจมีศักยภาพทางวิชาการพร้อมที่จะให้บริการการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจ	8. สถาบันอุดมศึกษาไทยขาดการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันภายในประเทศเนื่องจากขาดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน
	9. การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน
	10. ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทยเป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย
	11. ประเทศไทยขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับระบบการศึกษา และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน
	12. สถาบันอุดมศึกษาไทยขาดการผนึกกำลังร่วมกับหน่วยงานที่ให้ทุนการศึกษาแก่ต่างประเทศ ทำให้ขาดพลังร่วมและความสอดคล้องในการดำเนินการ

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

โอกาส (Opportunities)	ภัยคุกคาม / อุปสรรค (Threats)
1. ประเทศไทยเป็นที่ตั้งของหน่วยงานระหว่างประเทศด้านการศึกษาในระดับภูมิภาคหลายองค์การ เช่น SEAMES, SEAMEO RIHED, SEAMEO TROPMED, UMAP IS, UNESCO และ AUNS	1. ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยต่างชาติมาตั้งวิทยาเขตในประเทศสมาชิกอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเสียเปรียบในเชิงแข่งขัน
2. ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศนอกกลุ่มอาเซียน และอยู่ในแนวพื้นที่เชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ (Economic Corridor) และเส้นทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอาเซียน เช่น GMS และ IMT-GT เป็นต้น	2. การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทำให้มีการแข่งขันในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น
3. ประเทศไทยมีนโยบายที่ชัดเจนในการเป็นศูนย์การศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน	3. ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่มีระบบการถ่ายโอนหน่วยกิตและการรับรองคุณวุฒิระหว่างกัน
4. การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุนจะทำให้มีการเคลื่อนย้ายทุนและกำลังคนที่มีความสามารถทางวิชาชีพและด้านภาษาเพิ่มขึ้น	4. ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมีมาตรการจูงใจให้ผู้มีความสามารถโดดเด่นไปศึกษาและทำงานในประเทศได้ เช่น สิงคโปร์
5. อาเซียนมีกฎบัตรและวิสัยทัศน์ 2020 เป็นกรอบในการดำเนินงานร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน	5. การเคลื่อนย้ายคนโดยเสรีอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ยาเสพติดและอาชญากรข้ามชาติเข้าสู่ประเทศไทย
6. การศึกษามีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่าง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ซึ่งจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างประชาคมสังคมตามเป้าหมายในปี พ.ศ. 2558	6. ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการเพื่อรองรับปัญหาจากการเคลื่อนย้ายคนตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่เฟื่องฟู

2) ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล

กลยุทธ์

1. พัฒนาสมรรถนะด้านการใช้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยในระดับที่ใช้ในการทำงานได้
2. พัฒนาสมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานข้ามวัฒนธรรมของบัณฑิตไทย

โดยมียุทธวิธี อาทิ

- ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและระบบวัดผลการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาระดับพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา
- ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา
- ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนักศึกษา โดยสนับสนุนการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยกับประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโลกทัศน์และเปิดโอกาสให้นักศึกษาไทยได้แสดงความสามารถในเวทีระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์

1. พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล
2. ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเกี่ยวกับอาเซียนในสถาบันอุดมศึกษา

3. พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีคุณภาพระดับสากล
4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพระดับสากล
5. พัฒนาวិชาการและการวิจัยสู่ความเป็นเลิศ
6. พัฒนาระบบอุดมศึกษาแห่งอาเซียน

โดยมียุทธวิธี อาทิ

- ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักวิชาการไทยและอาเซียน
- ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติในสาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน
- ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น
- ส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของไทยและสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียนเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน
กลยุทธ์

1. ส่งเสริมบทบาทความเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสามเสาหลักในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเสาด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
2. สร้างความตระหนักในการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนและบทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาประชาคมอาเซียนทั้งในด้านบวกและด้านลบ
3. ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน
4. พัฒนาศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

โดยมียุทธวิธี อาทิ

- ส่งเสริมการสร้าง ความตระหนักในเรื่องเอกลักษณ์ของไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน ประชาคมอุดมศึกษาและเยาวชนอาเซียน
- ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการเตรียมการเพื่อใช้ประโยชน์และป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามชาติ เช่น การระบาดของโรค ยาเสพติด และอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

- ส่งเสริมให้อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทยไปสอน/วิจัย/ให้บริการวิชาการ/ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่สถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน

จากประเด็นความท้าทายของการอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อประเมินศักยภาพการอุดมศึกษาไทย และจากการจัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ความสำคัญ ผู้เขียนมั่นใจว่า ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นในการอุดมศึกษาไทยไประดับหนึ่งแล้วนั้น ผู้เขียนจึงขอเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นให้ท่านผู้อ่านสามารถเห็นภาพประโยชน์ของความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยได้อย่างชัดเจน ข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน กรอบความร่วมมือระดับเครือข่ายระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ความท้าทายในกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาของอุดมศึกษาไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 และประการสุดท้ายคือ การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งกับบุคลากรในระบบและนอกระบบ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปและผู้เขียนมั่นใจด้วยว่า ท่านผู้อ่านจะเห็นด้วยกับผู้เขียนถึงประโยชน์ที่การอุดมศึกษาไทยจะพึงได้รับจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยมีต้องคำนึงถึงความท้าทายใด ๆ

1. ศักยภาพของการอุดมศึกษาไทยในการแข่งขันกับประเทศสมาชิกอาเซียน

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่มีการแข่งขันสูงทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ คุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ศักยภาพในการแข่งขันโดยเฉพาะในระดับนานาชาติ ปัจจัยที่แสดงถึงคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทย ประกอบด้วย

1.1 การประกันคุณภาพภายใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดและในกำกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้พัฒนาระบบและกลไก

การประเมินคุณภาพภายใน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกันคุณภาพการศึกษาตามองค์ประกอบคุณภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด

1.2 การประกันคุณภาพภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

1.3 มาตรฐานการอุดมศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาด้านวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและยกระดับมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มีความทัดเทียมกันและพัฒนาสู่สากล

1.4 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework on Higher Education: TQF: HEd)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ.2552 เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายตามมาตรฐานการศึกษาของชาติไปปฏิบัติ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบัณฑิตด้วยการพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้

2. กรอบความร่วมมือระดับเครือข่าย ระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนและได้รับภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

- เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN)
- ศูนย์ภูมิภาคของซีมีโอด้านการอุดมศึกษาและการพัฒนา (SEAMEO Regional Centre for Higher Education and Development: SEAMEO RIHED)
- สมาคมสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asia Institutions of Higher Learning: ASAIHL)
- สำนักงานเลขาธิการโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและบุคลากรระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (University Mobility in Asia and the Pacific: UMAP International Secretariat)

ความท้าทายในกลยุทธ์การจัดการศึกษาของอุดมศึกษาไทย เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558

การเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จะส่งผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมทั้งเชิงบวกและลบ ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในเชิงสร้างสรรค์ และการแข่งขันกันเองในระหว่างประเทศสมาชิกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นสิ่งที่ประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการก็คือ การเตรียมพร้อมของพลเมืองไทยที่จะก้าวเข้าไปยืนอยู่ในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกได้อย่างสง่างาม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมทั้งระดับรัฐ ระดับสถาบัน นักศึกษา บัณฑิต และพลเมืองไทยโดยรวม

ระดับรัฐ สามารถกระทำโดย :

- 1) ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอื่นที่เหมาะสม
- 2) เสริมสร้างทักษะภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน แก่บุคลากร โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านการศึกษา
- 3) การเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อพัฒนาทัศนคติเชิงบวก และการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น
- 4) พัฒนากฎหมาย ระเบียบ ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
- 5) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษา ทั้งของรัฐ และเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนยกระดับทักษะฝีมือแรงงานไทย ทักษะด้านภาษาและความรอบรู้ด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานไทย ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน ได้อย่างมีศักยภาพ

1. ส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาไทย โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับอาเซียนโดยตรง เพื่อเป็นหน่วยงานประสาน และกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานร่วมกับองค์กรที่มีอยู่แล้วใน

อาเซียนให้เกิดความเข้มแข็ง พัฒนาความเข้มแข็งด้านภาษาไทย ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาคมอาเซียน จัดงบประมาณให้อาจารย์ชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญสูง เช่น ผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบล มาบรรยายและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่อุดมศึกษาไทย

ระดับสถาบัน

1) พัฒนาความเข้มแข็งในสถาบันอุดมศึกษา และพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล

1. พัฒนาศักยภาพอาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา
2. พัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน และการวิจัยเกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. พัฒนาหลักสูตรนานาชาติ ในสาขาที่ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญ และเป็นที่ต้องการของตลาดงานในอาเซียน
4. จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นสองภาษา เช่น ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
5. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
6. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อม ให้มีความเป็นนานาชาติ ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตร
7. ปรับเปลี่ยนเชิงนโยบาย ระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน แล้วสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดรับมากกว่าปิดกั้น เพื่อช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
8. พัฒนาภาพลักษณ์สถาบัน ด้วยการพัฒนาเว็บไซต์สถาบันและพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

2) การจัดการศึกษาของอุดมศึกษาไทยเพื่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558

ดังนั้น เพื่อความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 นี้ อุดมศึกษาไทยควรจัดการศึกษา ที่ประกอบด้วย

1. ASEAN Literacy ความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียนทุกมิติ (ภูมิ-ประวัติ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ฯลฯ)

2. Language Literacy ความรู้และทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษามาเลเซีย ภาษาเวียดนาม

3. Career Literacy อาชีพที่สร้างรายได้ และสอดคล้องกับ market needs

4. Sufficiency Economy Literacy การรู้จักดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและสมดุล สามารถพึ่งตนเองได้

5. Multicultural Literacy การรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีพหุภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6. IT Literacy การรู้จักใช้เทคโนโลยี ในชีวิตและการทำงาน

7. Thinking and Learning Literacy การรู้จักกระบวนการคิด และวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

8. Democracy Literacy ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีความโปร่งใส

นอกจากความรู้และทักษะดังกล่าวแล้ว อุดมศึกษาไทย ยังจำเป็นต้องปลูกฝังจิตสำนึก และคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของคนไทย เช่น วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การมีจิตให้บริการ เป็นต้น เพื่อเป็นพลเมืองอาเซียนที่มีคุณภาพ มีอัตลักษณ์ร่วมกัน แต่มีรากฐานความเป็นคนไทยที่ดีด้วย

3) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ทั้งกับบุคลากรในระบบและนอกระบบ ทั้งกับผู้ประกอบการและพลเมืองไทยโดยทั่วไป เพื่อเตรียมพร้อมกับการเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

บทสรุป

จากรายละเอียดที่ผู้เขียนได้กล่าวเป็นลำดับ สรุปได้ว่าการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย และการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยนั้น ประเทศไทยหรือรัฐบาลไทย สถาบันอุดมศึกษาไทย บุคลากรไทยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา และพลเมืองไทยโดยทั่วไปที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน และ

ประชาคมอาเซียน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาไทย ที่ขาดความรู้ ความสนใจ ความตระหนัก ในเรื่อง การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา ทำให้ขาด การเตรียมความพร้อมในการรองรับ การเปิดเสรีการค้าบริการด้านการศึกษา จะได้รับทราบ เข้าใจ และพร้อมที่จะสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนา และบริหารจัดการ การศึกษา ระดับอุดมศึกษา “ให้ความร่วมมือ พร้อมแข่งขัน” ท่ามกลาง “ความท้าทาย” เพื่อ มุ่งให้อุดมศึกษาไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและ มาตรฐานสากล โดยจะจัดได้อย่างเหมาะสม ตรงตามประเภทและหลักสูตรที่ผู้เรียน ต้องการ บัณฑิตมีคุณภาพระดับสากล “มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล และก้าวหน้า มีทักษะ ด้านการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” มีความเป็นสากลของอุดมศึกษา ด้วยการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนแบบสากล และมีสภาพแวดล้อมนานาชาติ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษและภาษาอื่น นำเครื่องมือทางการจัดการสมัยใหม่มาใช้ในการบริหาร จัดการ เพราะในการให้ข้อมูลผู้เขียนได้เรียบเรียงรายละเอียดเป็นลำดับ เพื่อง่ายใน การทำความเข้าใจ ตั้งแต่ความเป็นมาของอาเซียน การที่อาเซียนจะเข้าสู่ประชาคม อาเซียนในปี พ.ศ.2558 นี้ พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบ ด้วย 3 เสาหลัก คือ เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เสาประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน และเสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการศึกษา โดยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และแผนงานของทั้ง 3 เสาหลัก พร้อมประโยชน์ที่คนไทยและประเทศไทยจะได้รับ จากการเข้าสู่ประชาคม อาเซียนไว้อย่างชัดเจนและในลำดับสุดท้าย ซึ่งเป็นหัวข้อเรื่องของบทความนี้คือ ความท้าทายของอุดมศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่ผู้เขียนให้ความสำคัญที่สุด เพราะจะเป็นโอกาสอันดีที่จะได้กล่าวในรายละเอียด เกี่ยวกับความท้าทายที่เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแล้ว ประเทศไทยและพลเมืองไทย จะต้องเผชิญกับปัญหา ข้อจำกัดที่เป็นความท้าทายประการใดบ้าง โดยเฉพาะในด้ว นการศึกษาและการศึกษาระดับอุดมศึกษา และท่ามกลางความท้าทายเหล่านั้น ประเทศไทยหรือรัฐบาลไทย สถาบันอุดมศึกษาไทย และนักศึกษาไทยได้เห็นปัญหา และข้อจำกัดแล้ว จะมีกลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมที่จะจัดการศึกษาระดับ

อุดมศึกษา ท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้จึงสามารถนำภาพลักษณ์และบทบาทของ
อุดมศึกษาไทยสู่สายตาโลกได้อย่างสง่างาม และเป็นที่ต้องการของตลาด และ
บุคลากรทางการศึกษาระดับภูมิภาคและระดับโลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- 58 คำตอบ สู่ประชาคมอาเซียน 2558. 2556. กรุงเทพมหานคร : กรมอาเซียน
กระทรวงการต่างประเทศ.
- พรพิมล เมธีรานันท์. 2555. รายงานการศึกษาการพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติของ
ประเทศไทย: เชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิอาเซียน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี
พ.ศ.2558. 2553. กรุงเทพมหานคร : สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- รุ่ง แก้วแดง ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ และ วรียพร แสงนภาพวร. 2556. การศึกษาวิเคราะห์
ศักยภาพและแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน
ของสำนักงาน กศน. เพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย
ในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ.
- สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558. 2555. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Chickering, Arthur W. Gamson, Zeld F. “Seven Principles for Good Practice in
Ungergraduate Education.” **Washington Center News** (Mar, 1987) : 3-7.